თხუთმეტ მილიარდიანი სიძუნწე

*ონორე დე ბალზაკის **გობსეკი** სიძუნწის მსოფლიო კლასიკურ ნიმუშად აღიარეს, საქართველოშიც გვყავდა მისი ანალოგი ლავრენტი არდაზიანის **სოლომონ ისაკიჩ მეჯლანუაშვილის** სახით, მაგრამ უოლსტრიტელ ჰეტი გრინთან ორივე მოგონილია. ამ ქალბატონმა სიცოცხლის 82 წლის მანძილზე 15 მილიარდი დოლარი მოიხვეჭა, სიკვდილის წინ კი, რალაც ორიოდე პენსის გამო მერძევეს შავი დღე აყარა.*

უოლ-სტრიტის მპყრობელი

გენრიეტა ჰოულენდ რობინსონის, იგივე **ჰეტი გრინის** ფინანსური ტალანტი ბავშვობაშივე გამოიკვეთა. მამამისი, ნიუ-ბედფორდელი ედუარდ რობინსონი მსხვილი ვეშაპმჭერი ფლოტილიის თანამფლობელი გახლდათ და შეთავსებით კვაკერადაც მუშაობდა. ჰეტიც, როგორც მისი ოჯახის წევრი, კომპანიონი იყო. პატარა გოგონამ მომჭირნეობის პირველი გაკვეთილიც აქ მიიღო – როგორც ცნობილია, კვაკერები ხელგაშლილობას კი არა, მომჭირნეობას აღმერთებენ.

მშობლებმა გოგონა ბოსტონის კეთილშობილთა პანსიონში გააგზავნეს. სამი წლის შემდეგ ჰეტიმ დამოუკიდებელი ცხოვრება დაიწყო – ნიუ-იორკის ფინანსური წრეების „დაპყრობა“ გადაწყვიტა. ეს არ იყო მარტოოდენ ახალგაზრდული ახირება. თავისი ნიჭის წყალობით სწრაფად აითვისა საბირჟო თამაშობათა ყველა ხერხი და ორჯერ უფრო მეტი გამოიმუშავა, ვიდრე მამამისი ყოველთვიურად აძლევდა. ქალიშვილის წარმატებამ მამა აღაფრთოვანა. მან გაყიდა ვეშაპმჭერი გემები, ნიუ-იორკში გადაბარგდა და მოხერხებულ ჰეტისთან ერთად ფასიანი ქაღალდებითა და ძვირფასი ლითონებით ვაჭრობას შეუდგა.

მამა დაავადდა და მალე გარდაიცვალა, მთელი თავისი ქონება კი, 5 თუ 7,5 მილიონი დოლარი, ქალიშვილს დაუტოვა. ჰეტის ლეგენდარულმა სიძუნწემ უკვე იჩინა თავი – მეტისა და მეტის მოხვეჭა სურდა! საამისო მიზეზმაც არ დააყოვნა: გარდაცვლილმა ბიცოლამ თავისი 2 მილიონი საქველმოქმედო ფონდს დაუტოვა, ჰეტისთვის კი მხოლოდ 65 ათასი გაიმეტა! ამის მოთმენა ქალიშვილს არ შეეძლო, ამიტომ სასამართლოში სასწრაფოდ წარადგინა ანდერძის თავისი ვარიანტი, თითქოსდა იგი ბიცოლას კარნახით და ჰეტის ხელით იყო დაწერილი. ამ მაქინაციით მან თავის ქონებას კიდევ 250 ათასი წაუმატა...

მოკვეთილი ფეხი

30 წლის მისის რობინსონი ამერიკის ერთ-ერთი ყველაზე მდიდარი საპატარძლო იყო, თუმცა, პირადი ცხოვრების მოგვარება ვერ მოახერხა. გათხოვება გადაწყვიტა მხოლოდ სამი წლის შემდეგ, როცა მდიდარ ბანკირს ედუარდ გრინს გადაეყარა.

საქმიან პარტნიორობაზე აგებული ქორწინება უიღბლო გამოდგა და ოჯახი მალე გაიხლიჩა. ის კი არა, ბელოუზ ფოლზის ვერმონტის ახალი სასახლის დიასახლისმა ისიც კი მოახერხა, რომ ქმრის ყველა ნათესავი, მათ შორის მოახლეც, აიმხედრა. აღმოჩნდა, რომ ქმარი უსინდისოდ ატყუებდა: ჰეტის სახელზე შექმნილი კომპანიების მეშვეობით გაკოტრებული საფინანსო ფირმის უზარმაზარი ვალი დაედო. ამან აავსო ჰეტის მოთმინების ფიალა და მეუღლეს კარისკენ მიუთითა, თანაც, განქორწინების წინ მთელი თავისი აქტივები სხვა ბანკში გადაიტანა.

განქორწინების შემდეგ ბავშვები დედასთან დარჩნენ, რის გამოც, შემდეგ არაერთხელ მწარედ ინანეს. თოთხმეტი წლის ნედმა ციგურაობის დროს მუხლი დაიზიანა. დედამ ბიჭი სამკურნალოდ ღარიბთა უფასო საავადმყოფოში წაიყვანა. როცა იქ გაარკვიეს, როგორი ოჯახიდანაც

იყო მათი პაციენტი, უფასო მკურნალობაზე სასტიკი უარი განაცხადეს. ჰეტიმ ბავშვი შინ წამოიყვანა – მე თვითონ ვუმკურნალებო. ნედის განგრენა დაეწყო და ფეხი მოჰკვეთეს, ოპერაციის ხარჯები კი მამამ დაფარა. მულტიმილიონერის მემკვიდრემ მთელი ცხოვრება პროთეზებთან „იმეგობრა“ მხოლოდ იმის გამო, რომ დედამისმა რამდენიმე ასეული დოლარი ვერ გაიმეტა... ოპერაციის შემდეგ ნედმა მალე მიატოვა უძუნწესი დედის სახლი და მხოლოდ მაშინღა დაბრუნდა, როცა ჰეტი გრინი სიცოცხლის უკანასკნელ თვეებს ითვლიდა.

ძუნწი არასოდეს იხდის

„უოლსტრიტელი სატანა“ – ასე ეძახდნენ **ჰეტი გრინს.** ეძახდნენ კი არა, გაზეთების პუბლიკაციათა დიდ ნაწილსაც ასე ასათაურებდნენ, მაგრამ ადრესატს ეს თიკუნი სულაც ფეხებზე ეკიდა! მაინც იბადება კითხვა: რას უფრო შეიცავდა ზედსახელი, ზიზღს თუ შურს? ფულის მოხვეჭა ხომ იმ დროს ყველაზე იღბლიან ბიზნესმენს ისე შეეძლო, მისი კოლეგა-მამაკაცები სიზმარშიც რომ ვერ იოცნებებდნენ! ამ ქალბატონის ზღვარდაუდებ და საზიზღრობამდე მისულ სიძუნწეზე დიდი პათოსით მსჯელობდა მთელი ამერიკა. იმასაც იხსენებდნენ, პატარა ჰეტიმ როგორ თქვა უარი დაბადების დღეზე საჩუქრად მირთმეული სანთლების ანთებაზე, მეორე დღეს სანთლები როგორ დაუბრუნა მაღაზიას, აღებული ფული კი გადამალა.

მამის სიკვდილის შემდეგ ჰეტიმ თავი დაირწმუნა, რომ იგი მოწამლეს, ამიტომ, მთელი სიცოცხლის მანძილზე დატენილი რევოლვერით იძინებდა, ვაითუ თავს დამესხნენო.

ორმოცი წლისა რომ გახდა, ცხელი წყლით და გათბობით სარგებლობაზე უარი თქვა. გამუდმებით ატარებდა ერთსა და იმავე შავ კაბას, რომელსაც არასოდეს რეცხავდა. ზამთრობით გაზეთებს გამოაკერებდა ხოლმე და ასე ებრძოდა სიცივეს. უმეტესად ფეხით დადიოდა, რაც იმ დროს მისი წრის ხალხისათვის სამარცხვინოდ ითვლებოდა. ძირითადად იაფფასიანი კვერცხით იკვებებოდა, მერე კი 5 ცენტიან ნამცხვარზე გადავიდა. სამუშაოზე ქვაბით მიჰქონდა ჭვავის ფაფა, რომელსაც გათბობის ბატარეაზე აცხელებდა.

ხარბი კი არა, „კონსერვატორი ინვესტორი“

მიუხედავად ფულისადმი ექსცენტრიული დამოკიდებულებისა, ვერავინ უსაყვედურებდა **მისის გრინს**, ჭკუა და მახსოვრობა არა გაქვსო. ჯერ კიდევ ლონდონში ყოფნისას ჩამოიყალიბა ფინანსური სტრატეგიის ძირითადი პრინციპები, რომელთაც სიცოცხლის ბოლომდე იცავდა: **ფული საქმეში ჩადე ფრთხილად; გარიგება ყოველთვის გაამაგრე სოლიდური სარეზერვო ფონდით; რაც მთავარია, თავგზა არასოდეს აიბნიო.** სხვანაირად რომ ვთქვათ, ჰეტი თავისთვის ყიდულობდა მხოლოდ იმას, რაც აღარავის ესაჭიროებოდა, გასაყიდად კი იმას იძენდა, რაც დიდი მოთხოვნილებით სარგებლობდა. არჩევანიც დიდი ჰქონდა – უძრავი ქონება, ფასიანი ქაღალდები, რკინიგზის ინვესტირება, მევახშეობა (თვითონ მთელი სიცოცხლის მანძილზე გროშიც არავისგან უსესხნია!).

მსესხებლებს მკაცრი კრედიტორი აზრიანად არჩევდა. 1907 წლის **„ფინანსური სასოწარკვეთის“** დროს მისი მომსახურებით ნიუ-იორკის მუნიციპალური ხელისუფლებაც კი სარგებლობდა, თანაც მართლაც რომ მტაცებლურად მაღალ პროცენტს იხდიდა! მდიდარ დედაბერს თვალიც არ დაუხამხამებია, ერთხელ ისე გამოწერა მილიონ დოლარიანი ჩეკი, გარანტიად კი ქალაქის ფასიანი ქაღალდები მიიღო.

გასული საუკუნის დასაწყისში საქმიანი ქალბატონის წლიურმა შემოსავალმა 7 მილიონი დოლარი შეადგინა. ეს მაშინ, როცა საშუალო ამერიკული ოჯახის გამომუშავება 500 დოლარს არ აღემატებოდა. სიკვდილის შემდეგ შვილებს ზუსტად რამდენი დაუტოვა, დღემდე უცნობია, თუმცა რიგ საგაზეთო პუბლიკაციებში თანხა 100-დან 200 მილიონამდე მერყეობს.

საკუთარ თავსაც არ სწყალობდა

უზარმაზარი ქონება კი დააგროვა, მაგრამ უდიდესი ძუნწი საკუთარ ჯანმრთელობას ჩირადაც არ აფასებდა. თითქმის ყველაფერი აწუხებდა, რისი წარმოდგენაც კი შეგვიძლია, რადგან არასოდეს მკურნალობდა, აქაოდა ექიმები ჩემი ფულის ღირსნი არ არიანო. რამდენიმე კრიზისი კი გადაიტანა, მაგრამ ვერ დაემშვიდობა ინვალიდის სავარძელს, თუმცა თავის „იმპერიას“ აქედანაც წარმატებით მართავდა.

ყველაზე გავრცელებული ვერსია გვაუწყებს: როცა 81 წლის მოხუცს თიაქარი დაუდგინეს, ოპერაციაზე უარი განაცხადა, რათა თუნდაც ასნახევარი დოლარი დაეზოგა. დაკარგა კიდეც ყველაზე ძვირფასი, რაც სინამდვილეში გააჩნდა – სიცოცხლე. მეორე ვერსიით (რაც, სხვათა შორის, გინესის რეკორდების წიგნშია შესული), ჰეტი გრინი გარდაიცვალა აპოპლექსიკური დარტყმის სერიათა შემდეგ, რაც მერძევესთან ორიოდე პენსის გამო ჩხუბს მოჰყვა.

1916 წლის 3 ივლისს **ჰეტი გრინი** წუთისოფელს გაეყარა, თანამედროვეებს კი დაუტოვა მსოფლიოში ყველაზე დიდი ძუნწის სახელი. ამ სახელთან გობსეკი აჩრდილია, რომ არაფერი ვთქვათ სოლომონ ისაკიჩ მეჯღანუაშვილზე. მისი შვილები ფულს უფრო ფლანგავდნენ, მორჩენილი თანხა კი ქველმოქმედებას მოახმარეს.

და მაინც, ჰეტი გრინმა მოიმოქმედა სიკეთეც: ფინანსური სტრატეგიის მისი პრინციპი ბევრს გაუკაფავს გზას. ეს პრინციპი კი ასეთია: **ფული საქმეში ჩადე ფრთხილად; გარიგება ყოველთვის გაამაგრე სოლიდური სარეზერვო ფონდით; რაც მთავარია, თავგზა არასოდეს დაკარგო.**

ჭკუის სასწავლი ისტორიაა, არა? სამწუხაროდ, ალბათ ბევრი ფულიანი სათანადო დასკვნას მაინც ვერ გამოიტანს. ამისი უამრავი მაგალითი უკვე სახეზეა. შეიცვლება რაიმე თუ არა მათ ფსიქიკაში, მომავალი გვიჩვენებს!

მოამზადა
ელგუჯა ლებანიძემ